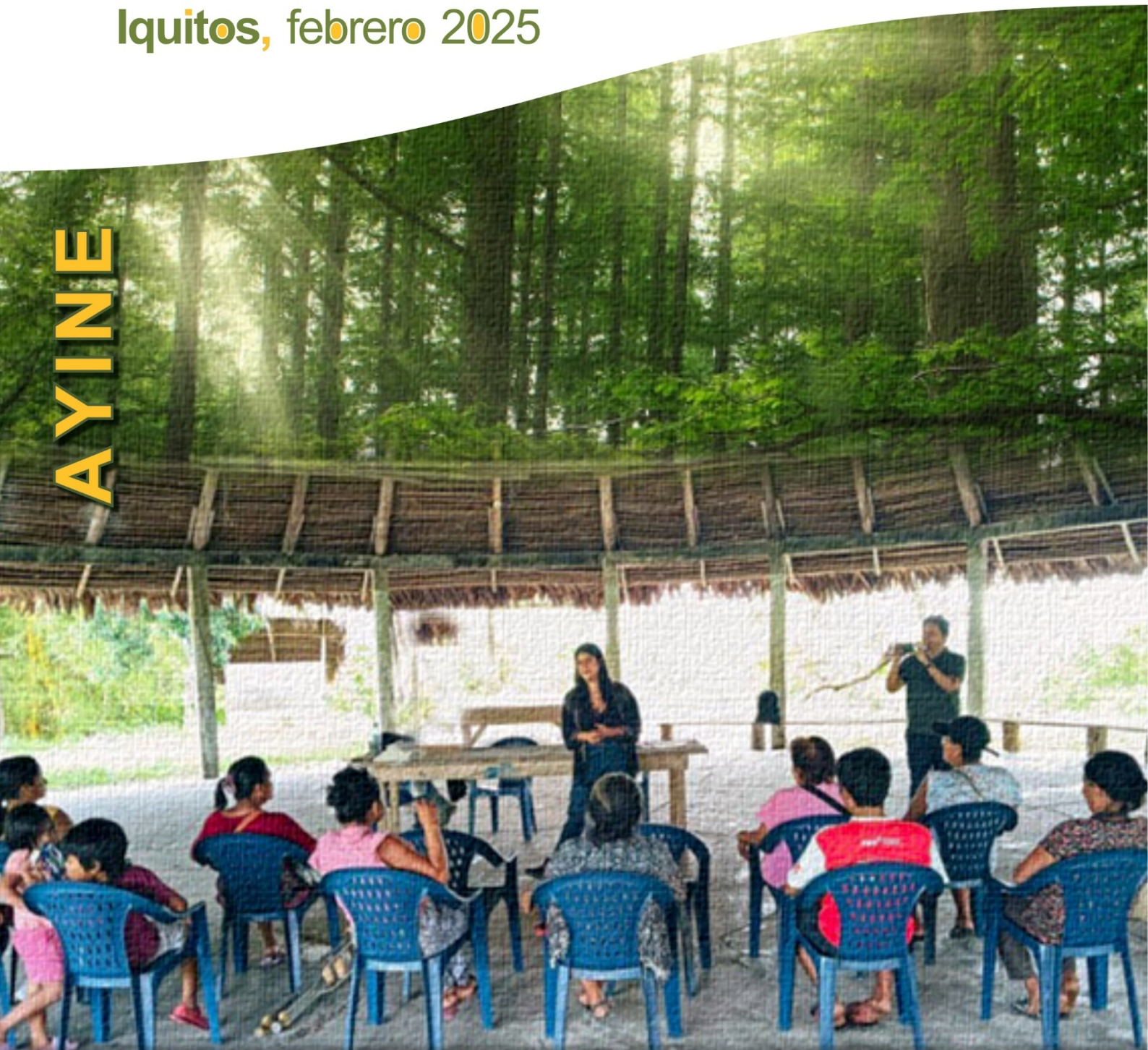


PANENE SUXONE GIMTUTEWNACHINE GIYNUMSA PIRANATIKOLU WA YOSTAMYOYEGITIKOLNA PIRANA GAMASONA SRETA GAJENE WA REGIÓN LORETO GWACHINE

Iquitos, febrero 2025

AYINE



**GÉNERO
DISCAPACIDAD**

CONSOLIDANDO EL DERECHO DE LAS MUJERES
CON DISCAPACIDAD A UNA VIDA LIBRE DE
VIOLENCIA Y DISCRIMINACIÓN EN PERÚ



Fraternidad Cristiana
de Personas Enfermas
y con Discapacidad



COCEMFE



Cooperación
Española



Fraternidad Cristiana de Personas Enfermas y con Discapacidad del Perú – FCPED
Confederación Española de Personas con Discapacidad Física y Orgánica – COCEMFE

PROYECTO

“Consolidando el derecho de las mujeres con discapacidad a una vida libre de violencia y discriminación en Perú”

de citar adecuadamente la fuente, previa comunicación a Fraternidad Cristiana de Personas Enfermas y con Discapacidad del Perú – FCPED y a la Confederación Española de Personas con Discapacidad Física y Orgánica – COCEMFE.

DERECHOS RESERVADOS

® FCPED

Calle Pedro Ruiz Gallo N.º 1740, Ate Vitarte, Lima
frater_peru@hotmail.com

® COCEMFE

Calle Eugenio Salazar N.º 2 de Madrid (España).
cooperacion@cocemfe.es

FRATERNIDAD CRISTIANA DE PERSONAS ENFERMAS Y CON DISCAPACIDAD DEL PERÚ – FCPED

Consejo directivo de la FCPED Lima

- Maritza Isabel López Adriano : Presidenta Nacional de la Fraternidad Cristiana
- Padre Percy Quispe Misayco : Asesor Nacional
- Beatriz Luzmila Laya Bernal : Coordinadora Adjunta Nacional
- Inés Jiménez Mamani : Secretaria
- Olga Saavedra Vilca : Tesorera

EQUIPO CONSULTOR DE LA INVESTIGACIÓN

- Diana Haydeé Ruiz Bartra
- Victoria Isabel Díaz Ubillús
- Arnaldo Serna Purizaca

EQUIPO DE CAMPO

- Diana Haydeé Ruiz Bartra
- Victoria Isabel Díaz Ubillús
- José Armando Llerena Acosta

ORGANIZACIONES PARTICIPANTES

- Organización Regional de Pueblos Indígenas del Oriente
- Frente de Defensa de Personas con Discapacidad de Loreto

EQUIPO TÉCNICO DE REVISIÓN

- Sara Diestro Cabanillas
- Juan Alejandro Solórzano Arévalo
- Ivana De Stefani

SOPORTE DIGITAL:

Guisela Egoavil Durand
RUC: 10454807371
Jr. Camaná N.º 1161, Of. 2214 – Lima
200 unidades

Hecho el depósito legal en la
Biblioteca Nacional del Perú N.º 2025-02858

“Watwu kiruka kamrutkaluro wanyinwa gipxaklewatachine sroshchiyma wannani Cooperación Española ga wa satu Agencia Española koxa wa Cooperación Internacional gajene wa rumkata kamrutikolupa (AECID), wanena Confederación Española yine gimtutewnachinena gimaneymana waka mugle gishpaklenena (COCEMFE) wanna giwakni Fundación Once, wanna getlu tye kamrurchi “Rapatjenshinikaneygitkana yostamyoyegitikolupna wa suxone gimtutewnachinena kigle giwekle rixyapna ma reyikikolupna Pero chijneya”. Ga wa tye pirana getachinni wa yayixachine yine gimtutewnachine seyri wanna galixachinni wa Pero chijne gwachine” gi wa galukalurni wa kiglerune wa (AECID) getyapna.

No está permitida la reproducción de este documento sin autorización de la Fraternidad Cristiana de Personas Enfermas y con Discapacidad del Perú (FCPED).

Primera edición – Febrero del 2025



I. YINUWAKLE YONGA

Muchinanu giynumsa piranatkalurni tye kamrurchi kamtutkaluru “Rapatjenshinikanyegitkana yostamyoyegitikolupna wa suxone gimtutewnachinena kigle giwekle rixyapna gi wa kotnukalunepni, Pero chijneya” Ga wa rumata piranatkona klunerni wa muglepokotu ruknonjerkakna wa penene suxone Gamasona gajene rawpokchityawakna. Wa panene suxone gimtutewnachinena gamasona gajene waperwanone, ga wa goxpotna wanna koxa satumnunanuka giknonjetanna kotnukamtkanna ga wa reyikanna gi wa ralukanna kamrurchi yegiya, ga wa maga projpotutanna. (Gi rixanu panene suxo tixkaluna ga wa gimtutewnachronni, gike waneylo, etc) wale chinanu gi wa pxkaka klu giwekle rixa getkotanna, ga wa gikeko rumkatna chinkanna salewnapotutna. Wale chinanu kamrutka satu shinikanchi gerotu nshinikanu gimatkalchi wane potuko chinachri gipirana, rixa giwekletyawakpotukna ginerna wa suxone, ga wa rujgaluna rumata jemikolupna rawyawakayna, ga wa waneklu pixkakaklu rixa getkotanna ga wa jemkalunepni psoluko ruknonjerna rawyawakayna. Giyagni rumatanutkaluna klunerni wanna gimkatanru rumatkalna waneklu koxa kashrijewna nshinikanutanutkana psoluko kyapreru retanatinrina, wanna koxa gimkata yokanatkotatka ginakakotka ga wa kigleru yanshinikanutachinepni rumata getanruna kigleru ga wa mugletu. (Sonn & Stevens, 2021).

Ga wa rapatjeplajitkana panene suxone wa gimtutewnachinena ga wa pimrine koxa galuka gipxakletachine, klunerni wa galukalurpotu ma

gatinrina wanna chinanu wale psoluko ruynumsa piranamtna, ga wa psoluyako girukotkalunepni wa yostamyoyegitkolna.



II. MUGLEPOKOTU PIRANA

Pamole walapu giknoginritka ga wa xanipotunanuko, psolgogneko ruknoga mugletu wuchijneya ga wa psolchijneyako wa muglepokotu pirana yayixkaklewatachri wale raluka nikatletna ga wa galukalurni kamrutikolupa kosekyapna gikeko magatinripa (ONU,2010), psoluko rumtuka rawyawakayna ga wa maleshni sroshchi gikeko pokchi tunya ga wa gixni yinni giwekle gimtukana.

Pero chijneya, suxone, gimni powritkaklewata, ga wa panene wixinri ga wa sana gajene gowuka gwapokchitachinni wannanitkanwa saletpotutkalunena ga wa ruxolenwapotutna wane pixkalune suxone ga wa jejine. Gi rixanu rapatje pirananatina repomsalewananumtna papjinunanukoya moletkakachine yegi-ENDES (2021) mrutu pokchi gwachine suxonni saletpotutkana ruylakanna, yogmikanna psolmuchonuko (28,6% ga wa 7,2% wanepejnu rumatikna). Ga wa pnute yaka gipjina yegi rapokna, wane rumatpiranatyaluna wa suxonnitkanwa saletkalunena, ga wa wannananuko gimatnawa panerune rixinrina, wannanitkani kotnukpotutkana ga wa saletpotutkana pnunnu chinkanna rogimtukatkanna (54,4%), waneko pixka rixkanna pimrinni panene tokanu yanumatyachinni (55,5%). Wane koxa rugkaklewatyana pejnurunenshinikanuko suxone wa ganurunna saletanunena wa gimetachine gapokini gawarinti rurapinna waka monxitachri gapokini, wanna pejnunannikni wa mturpokchikka gwachinni (53,5%) ga wa (60,9%) mjiglokanenni gi wa rumata giynumsatanna.

Giyagni retpokowakatlu girixpoko gwaletna, wane rumatyana wa suxo ga wa jeji, panerune rawyawakna girni wa muchkowatachri rawyawakayna giyagni gi wa pixkakaklu rixa getkakletna wanna kakluko, waneru jiwchi towrewatachri gi wa ralukyawaka rixanna pimrinni wale pgujetanru wane rixkakinrina (viveros, 2016), wanna gitaklu gerotu nshinikanu, wa rutakyagokyaluna wanna pirana, rumkata pguajetanuru chinkota ga wa mpogijetkoxa waneko gwamtatka saletlu, maleshayanna yostamyoyegitjerna, gi wa rumkata kosekletanna ruwenkiriyna. Gipejnu walapurunnikokta wale giknoga gimtukalunena yogmikluyma ga wa gi wa retkanna wa muglene rixinrinna pnute waaneru gapnokatlu ginakayakokta, Giyagni gipsonanru muglepokotu getkaluru wa rumtukikolunna suxonni.



Giyagni gewi wetyalu, gawa wukshikyalu gixkatpotu gimtutewnachinena mapa kata pnute saletkana ga wa saletpotutkana gimaneymana, mugletpotu gixkalunena ga wa ginshinikanuyna, seyni wa kiglerune gi wa wane gixpotutka, pamole pnute yaka suxonni wa gimtutewnachinena tsru salewnalu retna wa wanrixikolunna, giyangi wannani psoluko ginshinikanna rumtukikanna gi wa rumkata gigkalewletankoxna, gipsonanru mugletu wanna giknonjeru. (UNFPA),2018)

Giyagmakni xani kapto walapkaka yapretpiranatkatka kamrutanruna shinikanchi, poyagkakalurupa ga wa rutaka gognetatkaluna wa wa Kowyerno getyapatkalu wa ruyagokinripatka psoluko ruknonjerna wa gimtutewnachinena, seyni retyawakluna gi wa rugitawana wa gistitoto gwachine wa mturpokchi gajene. Klunerni wa gishyatlu watye gimatjemkaklu gi rixanu gi wa pixkakaklu tokannina; maleshni sroshchi; gi wa pixkakakluni riwekleyna, girixanu gixpotna panene ga wa rixyawakna neru; gi wa pixkakakanni jeji ga wa suxo, satkaka pnuko gixa kamruretlu mugletu; ga wa ginaka sreta chiji gwachinni, ga wa kyapre potlu rapyegitikolupna gi wa wane rapokna gistrukachine retikolunapna.

Giyagni gewi wetyalu, wa panene gimtutewna chinena pirana wa pachijne gajene giynumsapiranatna, wanna gikshiklu gi rixpoko gipxakotanna gimatkalchiyma rapatjekakanna pejnuruneko ga wa jemanshikanutikowaka gimkata jemletya, wane yimakikna kamrujetanrupna ga wa komjikona rixa giwekletyawakna, wane pnute ruknonjerna pirana rapatjetikna ga wa magatinrikakna wa gimtutewnachine.

Wane koxa yognika piranatyalyuna shinikanchi kanwakpiratikolupna ga wa rumatikolutkana waneya rixinritkana yostamyoyegitikolna wale psoluko giynumsa piranatkalurutkani. Galukalurni watye pirana kamrunatanruna wa Loreto sretaya wane pixka koxa rixa giynumsa piranatkana wa panene suxone gimtutewnachine Gamasona pokchikaka gajene wa región Ucayali sreta gwachine. (Ledesma et al, 2024). Waneko pixka rixa nikatletluna shinikanchi nikawnamtinitka, galukarpotni kamrutyaluna tsru shinikanchi wale yostamyoyegitanutkana.



III. PANENE GIXYAWAKA PIRANA GIMATIKOLU

Panene pokchi gimatikolu wa, Pero chijneya

Pero chijne gajene panene wannani muchikawako gwachine ma rushpakanatiniwa kowverno ga wa gixo nerune potu wane gikshikika satkaka gimata knanerune rixinrina ga wa pnunnu rixa gwaletna wannako gixa giwekleyawaka. Wanena 55 nerune panene wupokchi, ga wa rapokluna 2,904,034 panene gimatkalunetka, ga wa pnunnu nanuka rawamtna 9,244 pokchina. Loreto sreta rawna gixpotu panene, ga wa wane koxa rukshikikna gixpotu gimtutewnachinena, gi wa rumatpotutka gi rixanu maga gimatko potuta gipiranna.

Galukalurni rumatikolupa tomsakaklu

Chinyawaka wa III chininri sensolewanatinna panene pokchi yegi wale walapni 2017, Giyagni wa 21.6% pje waneya radiofonia tokanchitsa panene pokchi ga wa 19.9% wannapje waneya telefono pejnurunenu. Ga wa gixpotunna (57.0%) maleshayalunena tomgakayanapna. Seyni wa 70.6% wannapje pokchikaka tsuru gapga yapa, gi rixanu maleshni carretera gapo, ga wa gatnugapokaka wale magapotuta. Wale psolkakako chinanu gishyatkalurni panene pokchi yegiya, pnutenna wa gimtutewnachinena masleshayna tomgakikolunapna.

Gapatjekakachinetka ptogi ga wa pokchi gitakjetanru kamrujetkalurupa

Wa censo chinyawaka wa pejnurune nshinikanu panene pokchi waneyna leche yoptotinrina ga wa ginrochine ptogi. Seyni galikaka pimrine gapatjetachine ptogine maleshna gi wa rapokna wane. Getkalurni wa pokchi gitakanru kamrutkaluru waleni seguro Integral wa salud ga wa gitakalurkoxni mturune girgaprikatinri (Qali Warma), wale galikaka gapoka pnununanuka pokchi. Watye ruynumsa piranatanruna wanna gijgalu rapkapyapluna shinikanchi gapatjetkalurutka wa muchkotikolupna wa suxone gimtutewnachinena wa Loreto gajene.



Gigixpokotachrini yimaklewlu panene pokchiya

Panene pokchi gwachine wa 96.3% pjena yimaklewatikowaka waneyalune, seyni wa pimirini primariapje waneyanna. Giyagni wanna pnuko rushpakna tsru pokchi yana waka distrito rumakta gomkagle tyapluna jigloklena wa secundaria rixyapna seyni klu kokta gimkata giknogletanna, pnutenna wa gimtutewnachinena suxonni, reyikanna ga wa kotnukanna klukotka mugletu giknoganna ga wa maleshna rupkaxjenna gi rixanu gike gimatanna.

Girixpokotna giprojiymana panene pokchi gajene

Pejnurune nshinikanuko panene sana gapokachinni wane pnute waka puratna. Seyni gi wa gixo ptogi tsru kamrurchi waneyalune wane kamrurewatya. Magatkalchinanu kamrurchi rawyawakna wa koshpakyaplona sroshchi satuko kamrurchi kamrujetna, kamlewatna ga wa sana rutaklewatna rumkata giwekleyapna ga wa penene suxonni gimtutewnachinena wanna koxni galuka jemkotana.

Panene gixyawaka giwekle gasruganru

Panene pokchi yegi sensonatkoklunu wane retyaluna sana kamruretinrina, giyoliklu goshaya ga wa shimaglu. Galukalurni tye kamrujetinrina psolgogneko girixanu wane koshpaka projityana rumkatyawakna. Ga wa penene suxone, waleni wannaya renekjerna kamrurchi wale rushankana retaprojityapna wannako kamrureymana, gi rixanu maleshni wanna chinanu kamrurchikaka.



IV. GIMTUTAWNACHINENA GIXYAWAKA PIRANA GIMATIKOLU

Rumatikolna gimtutewnachine

Wuchijne wanena, 3,2 miyones yine (10% pokchi) gimtutewnachinena, ga wa Loretonna gixpotni 77 waranka ga wa 260 yinni gimtutewnachinena (3.2% wa pejnurunekotka). Ga wa gixpotunna suxonni (54%). Wannanitkani giygalna gimtutewniyachinena (64%) wane koxanna mumkata gijwekletkanena (23%). Ga wa 2023, wanena yine 457 waranka 832 kirukaterunetka, wa suxone jejine wa kirukaterunetka. Loreto gajene seyni galikaka 59% wane jejine.

Psoluklege galukaluru wane Loreto

Psoluko galukarpotu mampotutya Loreto; ga wa 7% pje yimaklewatikowaka waneya gogu, wanepnute kapchogalu gishpakyawaka ga wa katalo. Ga wa 61% pje panchikaka wa gimtutewnachine yegi, waneyna gonu powralu, ga wa katalo galikaka giygoka 48% ga wa 44% tapoka wa 2019 wakaya. Ga wa Internet koxa gi wa psoluko gapoka, ga wa penene suxonni gi wa gimkata waneya gixletana.

Waneru pinrewatikowa

Ga wa yognuka wa pinrewatikowapji seyni gi wa poyagota retikolunapna yinni gimtutewnachinena, 3% pje waneylu Loreto giygokoyaka wa rixinri waneko gishpakyachine. Klu chichinanni gi wa pinrewatikowaka yajetanna gi rixanu gowuka rawyanna maleshayna koxa giprojna, gi koxa waneru yapikowaka. Giyagni wa 80% gowuka gwachinni gi wa rapoklewatanna pinrewatikowa yegi.

Waneru kamrurchi reneka projitjerna

Wa 2023, waneklu 31% pje wa gimtutewnachinena wa Loreto gajene getka wa kamrurewatinrina. Giyagni wa malesha rixyawaka kamrurchi gixpotunna yayixachinni gi koxa rumkata kamruwletanna, klu chinankoxa gi wa kamrurewatanna suxonni girixanu gipjiko tsru kamrurchi waneyanna.



Mugletu ruknonjerna

Gimnutewnachinena suxonni, wannani tkani tsru mugletu gixkalunenni, ga wa gixpotu porcentajenna wa yinni mugletu giknoganunena, ruylakanna ga wa mugletpotu kamrutikanna. Ga wa 2024 walapute, gepi chininri rawana Loretni wa pejnurune pokchiya. Ga wa magatkalchinanu gipirana yonga yegi gi wa rumatpotutkanna gimnutewnachinni gipejnu potunna panenni muglepokoto waneyalunena.

Yine nshinikanu jemikowaka

Wa panene suxone gimnutewnachine gi wa retpotuktana yine gapatjetyawaka maleshna wane pixkalune rumkata gitakanshinikanretinrina. Seynumka wanena pimrune ptogi gistrukachine jemanshinikanutyawaka yachine seyini gi wa gixna. Ga wa waneru satupje potu yineru giknoklu rixanatinna wa Loretoya gapatjetka. Maleshni sato kiruka wa gimnutewna chinena pirana yegi rumatikolunapna panenni, rumkata gimatikolunapna kluneru magatyanna.

V. WUCHIJNE GA WA PACHIJNE GITAKANRUKAKA SHINIKANCHI POYAGKAKALURUPA

Pero chijne ga wa pachijne gajeneyma gitakaluru gixo shinikanchi poyagkakanrupna gi rixanu wanna gijgalu girukotukolupna wa yostamyoyegitkolna suxone, wa gimnutewnachinena ga wa panene saletkalunena. Watye yonatanruna shinikanchi poyagkakarupni ga wa psolmuchkonuko kamrujemtanruna girixpoko girukotkotanna ga wa rupxakona wa yostamyoyegitkona yine walenwa galukaluru. Watye giynumsatkaluru pirana psoluko rukshikjemtanruna wa gi rixpoko tkanna wa suxonni wa panene suxone gimnutewnachinena wa Gamasona sreta gwa pokchitachine (Ledesma et al,2024) Giyagni wanna gipxaako chinyawakatka shinikanchi poyagkakarurupa pachijneneyma yanshinikanunatanrutkana wale poyagkakanutka Pero chijne gajeru gistrukachi. Tye shinikanchi gitaakaluru poyagakarurupa gitaakoxlu gixo shinikanchi yanshinikanunatkaluru ga wa poshalu piranatyapluna wa yostamyoyegitkolna yine gimnutewnachinena, muchinanu gapka suxone gimnutewnachinena, ga wa papokchi mnunanuka gajene panene, ga wa pimrine pixkakalu rixa getikolupna wa suxone.



SHINIKANCHI POYAGKAKALURU PSOLHIJNEYAKO

- Rumatjemkakinripna rumkata yostamyoyegitkolupna gimtutewnachine (CDPD).
- Rumatjemkakinripna pejnurune gamerica gwachine rushyatyapluna malesha rixinripa kotnukikolupna wa yine gimtutewnachinena. (CIADDIS, 1999).
- Tsuru gapatjeru IV chininri suxone pirana getikolu psolchijneyako, Beijing (1995)-kamrurchi gishpakyawaka.
- Rumatjemkakinripna wa rushyatyapluna satumnunanuka rixikolunna suxonni gimtutewnachinena – CEDAW.
- Rumatjemkakinripna wa pejnurune gamerica gwachine wa ma mugletu giknogyapa, rushyatko ga wa psolmuchkonuko yotpopiranyegitkona suxone – Belem do Para gimatjemikaluru.
- Wane china konwenyo 169 wa psolpokchiko getpiranatanru kamrurchi wa panene pokchi gajene chinanu ga wa pnumnunanuka pejnurune nerune chinanu.
- Naciones Unidad gitaklu shinikanchi poyagkakalurupa wa panene pokchi gajene yostamyoyegitkolupa (2007).
- Brasilia gitakanru shinikanchi – Waneplu ruklukanunwa yenjixikolupna wa saletkalunena chinanu.
- Panshinikanu rixna Montevideo gajene ga wa kamrutka, muchinanu yona piranatkaluru rupxakikolupna magatinrina (2019).
- Gistrukachi gitakanru shinikanchi pixkakalu rixa giwekleyapna satkaka gimatikolu (PNIG) D.S. N° 008-2019-MIMP.
- Giynumsa piranatkaluropa ma yayixlu kyowikolu gapokyapna wa retkakinipna mugletuyma wugenewashatinrina - MINSA 2004.
- Gitsrukachi gitakanru Programa renekikolupna pension magatyachimpotuna ga wa gimtutewnachinena powrimpotu -Pixaymano.
- Gitakalurka shinikanchi kgimalu N° 180 MINSA/DGIESP-2021.
- Gitakalurkakamnu shinikanchi panerunemnuka pinitikowaka (2016).
- Gistrukachine gitakanru shinikanchi N° 1384 (2018).



- Poyagkagaluru shinikanchi 30364- poyagkagaluru shinikanchi ralpokotka, gigitkalutkani wa rushyatikolpatka mugletkaka kamrujetinrina suxoneyma ga wa molchineyma (2015).
- Gistrukachi gitakanru shinikanchi wa pmunanuka gwachine panenune gimatikolu.
- Gitsrukachi gitakanru shinikanchi № 1470.
- Gitsrukachi gitakanru shinikanchi Panene Pokchi chinanu (2021).

VI. GETPIRANA TKALURUPA

Rumatgetikolu pnunnu gixpiranatachri

Watye shinikanchi pirana galukalurnu rumatgetikolu pnunnu gixpiranatachri gimatjemikolupa wane rixinrinna pnunnu gixa nerutachine (rumatikolu, gimtutewnachri, panerune) wa suxone panene satumnu giknoganune. Giyagni tye shinikanchi getpiranatlu kotnukpotutikolunna gi wa gowuka giknogyachrini, seyni galikaka gi wa gowuka rushpakya rektutetokolna gi koxa pixkakaklu getle rixkanna wale satgoggenatanna wannani. Giyagni galukalurni giyampotu rumatjemikolunapna ma saletikolumpatkana wa suxonni gimtutewnachinena rawyakayna ga wa kotnukiwakanna.

Rumatikolu ga wa gimtutewnachri.

Watye yanshikanutkaluru gimtutewnachine chinanu yineru yegiko rushpakya psoluko muglepokotu wa rumatikolu yineru. Yinerkakluko kotspalatnawa gi wa pixkakaklu getle rixkakna suxonni ga wa jejine gike gapri rixa kamruretka suxonni, wamontakana. Kotspaltanshinikagkaklu kamrurchiya pejnurune ptogi poyagkakanru watye kamrurchiya, watye shinikanchi gijgalu wa suxone ga wa jejine pixkakaklu rixa gipxakotanna kamrurchiya, kaproji rixyapna, ga wa kagwakpiratkona gimtutewnachinena ga wa waneyna yostamyoyegitikolna wanna koxa.

Yine yostamyoyegitikolu

Tye shinikanchi wa yostamyoyegitikolna gimtutewnachine wale chinanu galukalurpotni rumatikolupna pejnuruneko gimtutewnachinena psolmuchkonuko yostamyoyegitikolupna, ga wa rugnantakluna ruglepokyegitikolupna saletjetikolna chinanu. Watye shinikanchi getlu pixkakaklu ga wa kagwakpiru ga wa pixkakaka nshinikanurunepni mkotspalatkotupa, giyagni wa suxone panene mnunanuka waneyna rumjikkoggenatinripna gi rixanu



yostamyoyegitkalunetkani psolchijneyako. Wale chinanu galukalurpotni rumatikolutkana ga wa ginakakokta rumkata yoptotikotna gi rixanu waneyatkana yostamyoyegitkolna psoluko mugletuya ruknonjerna.

Pejnurune nshinikanu

Tye shinikanchi getlu satkaka pokchi gapatjetinripa jemanshinikagkakinripna wane rutakinrina galukaluru shinikanchi magatinrina rumkata kashrijetle giwekletinripna. Pgujetanurpotni ga wa galukalurni wa papokchikaka gitakyaplu shinikanchi, tsru meyiwlw getkaluru kamrutikowaka ga wa suxonni gixikowaka ma ralukyawakna rixkakanna. Wa rumatikolutkana suxone tsro rutakikolna gipokchiyna walenna pixkakaklu nshinikanu rixinritkana ga wa kagwakpiratkalunetkani waneko pixka rixa yostamyoyegitkotatkana gimtutewnachine.

Pejnurune nerune

Watyne shinikanchi pejnurune nerune gijganruni rumata gimwakakinripna wa pimrine neru ptogineyma, ga wa rumata kagwakpirkakanna satkaka gixyawaka. Pixkakaklu rixa yostamyoyegitkolupna ga wa kagwakpiratkona pejnurune neru. Wa rumatikolupa pejnurune nshinikanu, rutaako wale shinikanchi, rupxakikolupna panerune mnunanuko ruknonjerna chinanu. Galukalurni girukotikolna ga wa yostamyoyegitkolupna suxone panene mnunanuka rumkata kagwakpiratikolupna rixa giwekleyawakna wannako gasrunganru.

VII. RAPKAPIKOLUPA GIYNUMSATKALURU

Retanruna wanna potuko gige waneyna kamrurchi rukshika projityawakna ga wa rutakluna gi rixpoko poyagkakletanruna shinikanchi wa suxone ga wa jejine gitakanru wa gipokchiyna, rumata getanruna muglepokotu ga wa kigleru wane giknogyachri, satkaka gixpoko kamruretyawaka ga wa muchkotkona panene mnunanuka suxone gimtutewnachinena Loreto sreta gwachine.

Galuka gapkapletkalurkaka

- Giknogachri getikolu (gistrukachi gitakanru ga wa papokchikakaya) rujgaluna pixkakaklu rixa getikolupna wa gimtutewnachinena panene mnunanuka suxone.



- Papokchimnunanuka retjemtikna suxone gimtutewnachinena klunerini wa ralukanrupotna magatinrina wa gamasona gajene. (magatinrina waneyapna ga wa psoluko galukaluru, **ga wa ginakakokta yoptotikna rapguwatinipna saletikolna chinanu**).
- Retluna muglepokotu (poyagkakalurkaka, yine yegi, manchi, ginshinikanu) waneya rixinripna psoluko magatinrina suxone gimtutewnachinena wa papokchimnu panene yegi wa Loreto sreta gajene ga wa kigleru shinikanchi renekona jemikolupna rapguwatininapna mugletuya.
- Rapatje piranatka wanepnute rekakgitkotka kigleru shinikanchi gitsrukachi kowyerno yegiya, ga wa pimrine yegi koxa, wanepnute getpiranatkalune yegi koxa yine, rekakgitanutkaluna gigitkalurutka (**wa kopalpiranatikalupa, ga wa jiwchine muchkota nshinikanutko rumatyapluna shinikanchi gixowaka yineru yanshinikanutanru**).
- Rekakgitko shinikanchi rumkata psoluyako waneya gixletinrinapna ga wa yostamyoyegitikolupna wa galukaluruya wa suxone gimtutewnachinena ma waneya rixyapatnaka mugletu ruknonjerna wale girukotikna saletjenatikolunna waneklu wannananuko kosekinwa muchkotinwana wannako rasrugarunayma wa gipokchina wa gipokchina yegiya.
- **Rekakgitko rukshikamtanrutkana ruynumsa pirananatanruna ga wa kigleru shinikanchi renekona wa kosekachine kaptogirune pokchi yegi wa gimatkalunetka.**



VIII. GIYNUMSAPIRANATKALURU

Watye getpiranatlu gi rixpoko gaptjetkotanna jemanshikanutikowaka yinripna wa suxone ga wa jejine, panerune mnunanuka ga wa yine yostamyoyegitokolna. Tsrú kamrurchini wa yokakikolupa rumatjemikolupna rixyakpotukna suxone gimtutewnachinena wannapotuko giplajiymana jemkona ga wa rugkakletanruna ruknonjerna. Xani kamrutkalu, wanna galuka gimatleta gi rixpoko gekakgitkotanu satkaka gixyawaka ga wa girupni wa shinikanchi yinuwakini wa psoluko giglepoko piranatkaluru (suxo jeji, rumata nerutikolu, gimtutewnachri) rujgaluna pixkakaklu giwekle rixyapna suxoneyma.

Gipxaklewatachine

Wa ruynumsa piranatkoklunu wane nanna 40 gajnakokachine, wane koxa rawanatna 14 suxone gimtutewnachine. Galukalurunanni wanna potuko wa muglene wane gwanatinri girixanu wane wanna potuko gigkaklewata psoluko ruwekinnriyna ruknonjerna ga wa muglepokotu satumnunanuka kojwakjerna, gimoleymana ga wa magatinrina. Waneko pixka rixa jema plajitkotna girukotjenna, Giyagni wanna koxa retyawakna klueneru koxa kyapreru waneyna wale rugkakletna wanna.

Kamrutyawakluna getpiranatkaluru

Loreto sreta retpiranatika, wanenwa Mayna sreta chinikowaka, wane kamrutyaluna girixanu wanenwa rawna gixo nerumpotu wale chinanu wane rukshikika tsru gipxaklewlu gimtutewnachine gipxakachine. Giyagni galukalurni jemikolupna papokchimnunanuka gajene ga wa waneko pixka rixa kagwakpiratkotanu rixpokgiwekletyawakna penene.

Girixpoko gapatje piranatkotanu

Pnumnu rixa gapatje piranatkotanu wane retinrina kamrurkakna- rugkakletanrupna, wanepna gepomsakaka ptogitachinepa, wane satkaka gigkalewatini. Giyagni wa suxone koxa gimkata ginakakokta gapatjetikowaka nshinikanu gimkata jemletapya, watye koxa gipxakna ma rakaglokikolupna.



Rapatje piranatikolpatka wa kiglerkaka shinikanchi.

Rapatje piranatkotka kiglerkaka ga wa galukalurupa piranapje yonatkotka. Rumkata kashrijetikolupa shinikanchi ma mapokanuwa yoptuka getletikowakapa, wane koshpakinrina kluneru piranapni galukalururpotu retanrupna. Watye gepi pirana rumata getanutkaluna ginaka magamtya ga wa ginaka ralixyatka gipirana, rujgaluna gige wanepotuko rixpoko piranata.

Galixakalurutkani kamru pirananatkalurutka

Los hallazgos del estudio no solo describen la realidad de las mujeres indígenas con discapacidad, sino que también ofrecen una plataforma para la construcción de estrategias que posicionen sus necesidades en la agenda pública. Esto es crucial para promover el empoderamiento y la autonomía de estas mujeres en sus comunidades.

Tye giynumsa piranatkaluru gi wa suxone panene mnunanuka gimtutewnachinena piranapje getka, wane koxa yanshikanutyaluna gi rixpoko kamruretanneruna gerotu shinikanchi wa rutakyapluna klunerni wa magatinripotna pejnuruneko chinanu. Galukalurni girukotukolna ga wa yostamyoyegitikolupna suxone panene mnunanuka gipokchiyna.

Rumatgetikolna rixyawakna

Tye giynumsa piranatkaluru kagwakpiratlu rixyawakamnu shinikanchi, wa pejnuruneko gapatjenatachine gitakanru nshinikanu koxa gapatjemtka wane ruglepokjemtika gimatkalchi wa kimatkalerune ptogi kamrure shinikanchi. Wane koxna gipxaklewashatachine mtowutkone waannako ralkuneyna rupxaklewatna.

IX. GALIXAKALURUTKA

Loreto sreta gwachine suxone gimtutewnachine panenemnunanuka, wa Pero chijne gajene, wannani getlewatana tsru salewakchi kotspalatkulunenni ga wa meleshayanna rupxakikolna sroshchiyma. Watye getkaluru chinanu tsru potni wanna magatinri: maleshayanna galukaru gipjiyna, pinrewa tikowakapji, maleshayanna gapajetikowa yegi yinrina, magatyanna sroshchi., ga wa tsrupotu salewnalu rixkana.



Wanepnute wekakgitangi galukalurpotu shinikanchi gikshikjemtkaluru jemanshikanunatyawakna wa kamrutachineyma ga wa getpiranatkalune suxone panenemnunanuka gimtutewnachinena wa Loreto sreta gajene.

Rumatikolna ga wa kotnukikolna giplepokotkalutka.

Yine gimatikolni gi rixpoko giwekle piranatna satkaka neru waneyna wannako rumatkalna rasruganruna kamrujetanruna, rumata towtakakna paptogimnu rixnawana wane rawapyaluna kamrutanrupna. Tsomitkana ga wa rujgaluna kigleru galixkotkalurupa wale gapkanwa gijgakaluru muchinanu, Petlu wale satu yineru klatalu, mumtutewnakatu; wale geyikanna wanani suxone panenni gimtutewnachinena, wannanitkanwa gixo pixkalutu gapnokatlu yoptotana, kotspalatkanna, suxone rixkalkalchinanunna wane rixkanna, panenemnu koxa rixkalchinanunna ga wa gi wa kiglenna.

“Rumatkatka tye pixkalutu saletlewlu pnumnunanukaya, wane rixikolna, gi wa muglene rixinripjena chinanu wane rixkanna...Wa suxone panene rumatkatkana gi rixpokotkana gixo wakaya, gi wa pixkakaklu getle rixkanna, suxone rixkalchinanunna gike gapine rixkanna, ga wa panene rixinrinna”.

(funcionarioMIDIS)

Gimtutewnalulu runya gatjirchine graya, ga wa yayixluya, wane rixa gipujewnaletna gimtutewnachinena. Rumugkaklewanatikowakna wa suxone gimtutewnachine wane rukshikikna yayixachinena watye giknoganunena pimrinni gagijewnana rujrukyawakna ga wa pimrinni yayixlu gimtuka ga wa yoglolu, suxone panene rixkalchinanunna gi wa pinitkana waneko nikawniya psoluko.

Tye pirana galixkotkaluru psoluyako retka wale chinu pimrine kagwaklu psoluko rumkatyana.

Gawa yineru gimtutewnachrina maganshikanru gapokanruna (maganshikanutachinena, gannupakashatachine, mashonti, ga wa gistkijta tokanutachine, pimrikaka) wane pixkalune gi wa gixpotu getka seyini wane pnawaka wanna koxni gi wa galukana gi koxa reneka kaamruretkanna. Wane chigkalunenni gikeko kamrurchi rumkatna, gi koxa reneka niklepotutkana gipjiyna. Ma mumatlenna chinanu wane rixkanna, magaprojitanna ga wa maleshayanna gimatachine gipxakayanna.



“Gi wa panchi tushpakya wala, panchiko gwachroni psolgogneko gitoko twagognenata

(Maklojine panene gitsrokate)

Giyagni galukalurni wane pixkalune koxa getpiranatikolu, gishyatkalune ga wa kotnukalunena, gixkatpotu wannani gi wa “gipgujetkana” wale chinanu gikeko gipxaklewlu yoptotanna gi koxa ruslagikanna. Giyagni galukalurni rutakgiwakitokolna waneklu rumatpiranatkotkana, rumkata genekekikolunapna magatinrina, Giyagni rapokini pagixanu wanna koxa waneyatka.

“Tsrū kyapreru kojwawakchi waneylu wuchijne getachri gitsrukachi, Giyagni wale muchinanu gapka rumatanrupni gige gimtutewnachine waneya kirukayma rumatikolutkana. Wale chinanu waneyanna tsru yaprewlu pinjixinrina gi rumkata gimatkotanna yayixleyna, gi rixanu gi wa rupgujewna giwakatanna wa getapi tskigiyma”

(funcionariosMIDIS)

Girixpoko gimwakakletna

Suxone ga wa jejine gimwakakinri walenwa satkaka yineru gimatgetkakinri, ga wa pnunnu gwachine galukakinri, molchine, pokchi gajene, ga wa tsru gitaklune ptogi. Satkaka neru rumatikna gi rixpoko galukakletna pejnurune getanuya, kagwakpirkakna rixa giwekleyawakna satkaka gimatalkalu gi rixpoko galuklewletanu.

Watye pirana giynumsanatachinetka getlu, wa pokchikaka gwachine gwayegkakyawaka wane rixa getle piranatkana ma mugle gwale rixkakinrina gi rixanu waneru ma mumatjemkakinrina wa suxoneyma maga projitkalchinanna gi rixanu gike rukshika kamruretyana gi koxa kgimatkalerunenni.

“Ga wa suxo tganurupje kagwakachro tixini, psolpotuko tsaletikolu gakotachroni ¿gowa? Waka tjigyegitlu, seyni waleprika tkaspukyegitatnaklu wane chinatnaka gike, waneko tasrugyanatka. ¿Klu chinanni? Wane pnute gi wa tumata nshinikanutanutnaka, ¿gi tixyampatkani? Ga wa xani ¿klu tuwekinnatka?”

(jueza Penal)



Xani papkotka, wanetkalu gipiranna rumkata kashrijeta giwekleyapna gi rixanu rumatkatkana waneya rixinrina yostamyoyegitokolna ga wa poyagkakikona nikawninripatka pnunnu rixanatikolna suxone. Wale chinanu kashrijetkalutkani wa xani gerotu gwashlu kashrijewnamtatka wa suxone kamrutanrupa.

Xanitka Jejine kamrure koxa wkamrutatka. Seyni muchikawa gi wa wumkata wane gixlejenatana suxone kamrurepje wixjenata wupjiya

(suxone ptogi gitsrokachine)

Ga wa panene suxone pirana, wa panene suxone gimtutewnachinena, muchikawako kamrurewakleronenni jejineko pixka ga wa sana kamrutna, ga wa wanepnutkoxa gapalushatachinni girixanu ganurunna giknokanunenni waka rupna gnurutanna, wannaniko psoluko getana wugenenna chinanu. wale chinanu tsru yanshinikanru waneyanna ga wa tsru yaprewlu poyagkakakanunna gi rixanu wannako getlu klunerni wa magata rawyawakna.

Galukalurni koshchepiranatikolu, gi rixanu wa gepomganatkalune wane chinna gi wa ralukluna wanna rupxakikolupna gi rixanu wannako psoluko gimkata, wa jejinemka kamrutanrupa wale rasruga kamruretatkana, ga wa kyapreru yopnuganna gixo waka kamrurewatypna wale chinanu magaprojitanna; giyagni jejineko kamrure kamrutanna.

Xani gognenanu retkawa wa suxonni gakaglokikoluna, panero tixkalchinanuna gikeko gipxaklewlu waneyanro, pnutenna suxonni gimtutewnachinena saletpotutkanna, pnunnu gixkalunenni, ruylatkanna rapnokatkanna gektutuya, ga wa gogimtukatkalunenni gi koxa kigle getle rixkanna, ga wa gimaltawatachine pixka rixa getletkanna gimolenna yegiya.

“Kapatmenu piranalpotni, ga wa gepi gojirunni gi wa rumata gipashichlewatna, gimatkalchi magatikalchinanunna wane rixa gapnokatkotanna. Gixpotlu. Pakatako gi wa molchine, gi wa girukotjerna, waka gimolna wane gitukanu, ¿go wa? kamrrewtapanunna rusanatna, waka rawapawgenetanunna jiglokikowakaya, ¿go wa? Giyagni walapjeni gixetanatka. Gaga waneko pshini runa satu mshinikanutu panchi jiglokashatachri, yokwutanro jiglokyapa wane rapnokatyanatkalo gimtutewnachroni...wale chinanu gixonna muglenniko mushiwjeshatachinena...

(funcionaria MIMP)



Yine giwekle getikolu

Tsru maglu waneya rixkalunna wane rixa salewnaletanna wa suxonni panenni, wa sanako kamrurewatyachine rumkata giwekleyapna, seyni gishanrewatikowaka rapokypapna tsru kyapreru waneyanna wa pagixanu magatikal chinanunna.

Gonu puchotgatikolu, giyagotkani nikawnananumtanatka niikalurkakni Shimane, seyni galikaka gitaklewlu sanaya gixolewna, ga wa tye papkokaka rawa gina tsruga gitaklu nikatachri giyankoxni tsru maglu wane”

(Getje chiji tkalurni gitakikowakapa).

Wale chinanu wa gogi kashrijewniri walenwa gimtukatkalu sana kamruru ga wa Shimane gijgikolu, Giyagni wa gimtutewnachine suxonni getlewatanatka tsru kyapreru wa pimrine rupxakyapna, gonu rujgiyawakna, ga wa gowukpotu yananna, wanenwa rukshiklewatyanna wa mshinikanune gapnokatyawakanna, waka magatinritka nikalurkaka ga wa tsru gemeru ga wa ganyeklukaka getka, giyankoxni gixo yayixlu wane wa moletkaka chinyegi.

“Ga wa gikeko geneka kamruretanyi. Giyagni maleshni kamrurchi kamrutikolu.

- *¿ga wa shima gijgalu?*
- *Gike gijgapotutatkalo shima, gi wa gixonatkalo... maleshatkani shima gawyawaka.*
- *Muchikawa galikaka gixonanniro, ¿kluneru chinanu xani tnikawnanatka shimni?*
- *Gixpotunanutkalu puchotgatyatkaluna (tsruru)”*

(suxone gimtutewna chinena ptogi galpokotachinetka)

Ga wa suxonni gimtutewnachinena saletpotutkalunena, klunerni wa giknonpotjetanna. Giyagni wane rugkalewatyana girukotjenna wane chinna, magatikalchinanunna wa gimolenni gowuka rujgaprojityanna, wale chinanu wannani gapalushpotjetana, gixkatpotu wanenna gishyatkalunena, gike gaprine rixkanna ga wa gikeko yostamyoyegitanna.

Giyagni wa molchine wane pixkalune moletachine wa gimtutewnachinena wannagoya wanna kojwaklewashatachinni gikeko rupxaklewatyana Giyagni wannani saletpotutkana ga wa ruxolewnapotutanna wane gixkalunni psoluyako ruwekinrina rawyawakayna.



“Ga wa jempluna tsru gamanru rixyawakna gi wa giprojna waka muchkonna gimaneyma chinanupjeni, maleshayatkana gishiniklewlu wanna chinanu gi wa ralukanatkana rawyawakayna, wane koxna girukotjerna pimrine ma moletanunna. Giyagni wanna girukotjenna wannatkanwa psolgogneko rumwanunna Giyagni wannanitka gi wa ruslagnatkawana wana girukotkalchinanunna.

(funcionario MIDIS).

Wa gimtutewnachinena gi wanako raluklena wane rixanna, “giwekashatachinenatkani” wanena gipxaklewlu yoptotachine rumkata giwekletinripna “kigle giwekle rixyapna” waneklu koxa pokchi gajene getwamonutna ga wa rupxakana.

Galukaluru manjetachri

Muchinangapka wetanru wa gitakalurkakatka shinikanchi poyagkakarupa wa wuchijne gitsrukate gitakanru wanna yostamyoyegitokolutka walekakni giynumsatikowaka, pinrewatikowaka ga wa girukotikolupna, seyini watye, maleshni gi wa wale gapyegitanna, seyini giwa gixo watye pixkalutu waneya, gi wa rapoka panene pokchi yegi. Giyagni wa wuchijne gitsrukate gimuslawatanna ga wa gipokchina gajene koxni.

“Giyagni, watye shinikanchi getkaluru ruknonjerna, muchinanu waneru tsru kyapreru Gimtutewnachinena yegi wa rumtutewnakalchinanunna, galikakpotunanni ma rumatkalchinanunna wane rixinna gi wa rumkata yostamyoyegitnanwana, galikakni wumatjemyawaka wa gimtutewnachinena gi wa muglepokotni yineru, seyini muglepokotni gimtutewnachinena pejnurunenni tye muglepoknuchi pirana. Waneywu wkoshpakyaplu tye pirana rumkata gimatletyapluna wa yine gimtutewnachine ranjityapluna yostamyoyegitokolna, ga wa magatinrina waneyapna”

(Funcionaria MIMP)

Galukaluru manjetachri getikolu waleni pinrewatikowaka ga wa giynumsatikowaka, walenwa kyapreru ga wa yayixlu, ma rumkata kamrurewletinrinna. Wa gimtutewnachinena suxonni maleshna wanna rumata yayixaletikolna wa retikowakpotna. Wanepnutkoxa gi wa



gimatachinenni wa yostamyoyegitokolna chinanu, rumkata getikolpotupna ruknonjerna chinanu gawa psolpotuko jemikna wanna ganjtanru wa wuchijne gitsrukate yegiya.

Ga wa pinrewatikowa yegi maleshlu wanna pixkalune yoatotikolu wa gimtutewnachinena chinanu. Giyagni wa gitsrukachine kamrunatanru shinikanchi wa poyagkakalurupa galuka kamruretlu rumatpiranatikolpotupna gi rixpoko gwaletna yine wa gimtutewnachinena wa CINADIS yanshinikanutlu pnuteyaka rugletyaplu muglepokotu pirana Perochijneya.

Giyagni galukalurni wa mugleneko yegi pinrewatikowaka gwinri (gixkatpotu ralukana waneya gimtutewnachine) Giyagni wa tsru pokchi rapokininna wane pixkalunni yaprewpotutanna wa panene suxonni gimtutewnachinena mturpokchi ginyachinena.

Giyagni watye muglepokotu giknogachri ruwekinriyna gishyajetyanna raluka kamruretannuna wa pinitikolupna, ga wa jixijretikowakapna muchkotmanetikolupna, rumkata giwjeretyapna, waneklu koxa kigle giweklepna.

“Ga wa mturpokchine maleshni jixijretikowaka, wa gimatachine waleko gapine. Wale koxni kyaprerpotu yopnuganna, gi rixanu wane koxanna gimtutewnachinena, wanna koxnimka kigle giwekle galukni, ¿go wa? kigle gwalna, satumnu waneyna, ¿go wa? ga wa mturone, mturone kigleru giwekle rumkata ganikletnimkatkana. Waneklu rapkapanruna ruglenshinikanutinripna., ¿go wa? gi rixanu mapa walapu gi wa poyagkakawaluna ranikanatatkalluna jixijretikolna, ¿Go wa?”

(funcionariaMIMP)

Ga wa pimri galukalurkaka magatinrina waneklu poyagkakluna yostamyoyegitokolna yine gimtutewnachinena, wa panene suxone, waleni giynumsalu ga wa kamrurchi. Wale magatkalchinanu giynumsatikowaka ga wa kamrurewpotutka wale chinanu gikeko rumkata kamruretanna ga wa gike gapri rixkanna gixowakaya.

Ma muglenna chinanu, gi kamrurchiko waneyanna gi wannako rixgiwekletyawakna rumkatanna wa rapguwatyawakanapna panene suxonni gimtutewnachinena. Wanepnutkoxa jemkona jejine tsru gitakalune gijretle wa pimri pokchipje Gamasona gajene, wane chinka“. Panene gapguwatyawaka” seyni gi wa wane rumkata gapokletanna tsru gapguwatikowaka.



Panene pokchi gajene tsru kyapreru getachinenni gi rixanu tsru gitakaluneko gishyayegitanunenni wale chinanu gike rumkata kamruretanna, ga wa gowukpotu gwachinenni kyapre potlu rupxakikolunna.

“Giyagni wa mturonni gimtutewnachinena maleshayanapna watye pixkalutu gipxaklewlu, ¿Go wa? Pnu yinipjena, ¿Go wa? Wa gipokchiyna rushpamtinna rupxakana, ¿gowa) Giyagni, galikakni malesha rixkalchinanu jixirjemanetikolna wale wamontakna yine gimtutewnachinena, ¿go wa? Gipixkalunekokta gimtutewnachine, ga wa gimatachine, ga wa gimjikashatachri, manchiyma ga wa shinikanchiyma gixkatpotu jixirjemanetkokolunna waneklu ruglepoko giwekletna (go wa) maleshni mturpokchine tye pixkalutu, (Go wa) wane kni “

(funcionarioa MIMP)

Girukotikolu mugletu ma giknoginripa

Gi wa rugkakletkana mugletu kamruklerune wale chinanu rixolewna gixo mugletu saletlewatachri. Wane pnutkoxa galukalurni rumatikolupa wa satkaka neru gixa giwekletyawaakni giyagni gikeko rumkata gixletkana, gi koxa wyoshmakin wa. Tyenwa satu shinikanchi muglepokotu yostatachri gimtukyegitanna wa wannako ruweklena gxyawaka chinnanu Giyagni maleshayanna pejnurunniko kigle gwashle rixinrinna.

Gipagogneko rugkakletlu gi rixanu gi wa raponshinikanutlu gi koxa kaprojinru wale kamrutyana.

(maklojine gimtutewnachinena gistrokate)

Panene pokchi yegi, gixkatpotu wane rixini mugletu kamruru panchiko “ruglepokotiko” gi wa jigyegkakna. “

(Gimatkalune suxone gimtutewnachine ptogi).

Rutakyagoka wa jigyegkaklu gi wa retpotutka (panene gixa getletyawaaklu giwa galukalurni), panene koxa gimata gilepokyegkaka (girixanu panene gixyawaka giwekle jejinni wa jemkalune).



“Wanekni, xani nugkakanyi wa nkamrurewatyawaka, wa gapatjetikowakaya, wane rapoka piranatika wa gixpotu rixinri gapnokatlu saletlewlu suxonni, mugletuyma kamrujetikana wanna nitkani, wa mturonni 12 walapu waneyalunni ga wa 11 walapurune waneyalunni. Ga wa panene pokchi koxa tye pixkalutu giknoga, Giyagni wanna gike rixpokotkana gi rixanu panene rixkalchinanna ga wa wannako rixa giwekleyawakni wale chinanu kagwakpiratkana, ¿Go wa? giyagni wa mturpokchi gajene wanna kakluxo giyogimatkakaka, gi wa ruklukanuwnayenjixkana, gi rixanu galukalurmakni wa mturone girukotikoluwana wa 10, 11 walapurune gi rixanu mturonenawani, gikerixmaka panene pokchi ginyachinni”

(Juez Penal)

Ga wa gixpotunanna panene pokchiya gawarinti girachine, wanenwa ruyakatya psoluko mugletu kamruru.

Ga wa penene pokchi yegi, wa pejnuruneko, lquitos gajene, ¿go wa? Pnutlu wa gowuka gwapokchijetachine, gixpotna yine gawarintiga girachine, gike gapri rixatkaluna mugletu kamrutinrina gimoleneymana.

(Juez Penal)

Waneko pixka, wa mugletu kamrutikolu ga wa giyakaklu wanepnute mugletu kamrutikolunna pejnurune nshinikanuko wane gixa (pupjetachimpotni) gi tixpokotanru tumwanru tjigyegityaplu.

- *Muchikawa wixa gi waluka giklukanuwnayenjixkakletapa.*
- *Gixtatpotu gikeko wchina wetinmaklu mugletu giknogini.*
- *Ma rumatyapna wumwastsitanune gi koxa wane gixa chine wchinikolu*
- *Ma wane chinyapwuna, gagawalapa tganuruyma giylakakjetachro*
- *Waka, waleko satokatnaka wchinkona*
- *Waneykakananwu wpikle*

(jemshinikagkakikowaka)



Renekikolutkana wane gwanatachine

Gimatkalurutkani klunerni wa muglepokotu gimtuklu wa renekikolutkana wane gwanatachine wa suxone muchikawa gixikowaka rutakikolunna wale chinanu wannani gikeko rumkata chinretanna. Seyni xanitka kashrijetkalurutkani shinikanchi gi wa maleka gajene ginashichaanrutkani, gi koxa gishyayegitkalunetkani suxone chinanu ga wa rugkakletpiranatatkaluna yanshinkanutanruna seyni psotsotaaji pikachinenni ma rugkakletikolupna “ruklukanunwayegitkana” gixowakaya.

Seyni wa suxone gimtutewnachine, retkana wa gimtutewnachina waneyna wa rumkata gapkapletluna wanna koxarenakikolupna, galukta waneya rixinna rupxakikolna. Seyni galikaka gi wa ralukluna ruknogikolna wa rumkata gapatjetikowaka nshinikanu yinripna, galukta wanna chinanu maleshni wa panene pokchiya, seyni galuka pokchi gajene gekakgitnawa.

Wa panene suxonni gimtutewnachinena gi wa tsrone rumka gitakotanna, seynimka wanna koxni gimatni ga wa jiglokna gapatjetikowakaya renakanshikanrewatkoyna wanna.

“Rumatluna wanna yostamyoyegitikolna ga wa pimrine pokchi gajene yimakna”

(suxone gimtutewnachine ptogi)

Gipirana ga wa gimatkalewlu waleni muchkotlu, ga wa suxone penene gimtutewnachinena wa yostatjerna waneya rixinrinna wa kigleru gimatkalchi, wanewalu gi wa pixkakaklu rixinrinna ga wa saletpotutikolunna ga wa gike gapri rixkana. Watye rumkata giknogletyapna galukalurni psoluko magatinrina waneya rixyapna ga wa ralukanruna magatinripotna ga wa rumatanruna.

Gipapko

Ralipre papkotka rawatka kosekinritkana wa panenemnunanuka rumatikolutkana ga wa rapkapyatkkaluna wa satumnu gipxaklewlu chinanu mturpokchikakaya ga wa psoluko wuchijneya, wanetkalu rumatikolutkana rixpoko giwekletyawakna ga wa kagwakpiratikolupna wa suxone gixowaka tsalaya. Watye kamrutkalurupa gikshikalurutka rutakatka wa xani wa panene suxone gimtutewnachine chinanu ga wa retananumtanruna tsru muglepokotu rapokjerna wa yostamyoyegitikolna ruglepokotanruna tsru gapatjerewlu tsalaya.



Tye giknogachri rutaaka kamrutikolupa ga wa retikolupa tye kamrurchi wa mturone ga wa mturoneyma, mturone ga wa maklotachinetka, gapokpiranatanru wa muchikawluru giweklu gi rixpoko gijretlewletapna wa tsrune seyini gi wa xani pixkalutu yostamyoyeglu waneyananunna wale chinanu kyapreru retanatanna pnunnu gixachri kyowikolkaka.

Kigleru ga wa wixa Arenal gwachinwu suxone ga wa jejine yanumata wixa yegi gi wa jejinepje yanumata wixkoxa waneya wyanumatinripa. Wale chinanu gimjikachinwu wa wumkata gimatletyapa ĩpumata klu chinanu? Gi rixanu jiglokikowakoxa tye pixkalutu wane wa jiglokikowakaykoxa wane chinachri wjemya wa yanumsatachropje wala galikaka potukle wutakanu

(wa gitsrokachi ptogi tixinri)

Waneko pixka rixa gimatkota tye gerotu koshchekaluru pirana wa kigle tseruwakle rixikolna ga wa gitsrokachine ga wa pimrone suxone wanna koxa wane gwanata pnunnu nanuko koxa rupxaklewatyana gitakaluru gipxaklewlu yegiya gixachri wa yostamyoyeglewlu / NNA (ga wa rujgaluna gipxaklewlu wa kowyerno gitakanru waka tsru pokchi gajene yinuwanatatkalu wa kaptogire) poyagkawluna rutakikolna girukotikolupna chinikolna gi wa wugenennapjepni, pimrine koxapni NNA wa mturpokchi gajene, giyagni wale gitakpiranatko pogiwatinripa. Watye kashrijetkalu shinikanchi kigleru kamrujemtikowakni girixanu wane rumatyaluna kagwakpiru ga wa rumata tseruwaka wgenetinripna wale rasrugatkana wane koxa rixa tseruwakatkona mturone ga wa mturone gimtutewnachinena.

Shinikanchi ga wa gimatkalchiyima rumata gwana goshaya. Wane rixinritka tsru kashrijewnalu giweklu gi wa kyapretkawu wuynumsakakinri gistrukachiyima klunerukokta galukaluru waluka waneya gixletini wapokya, gi kyapretkalu gishanrewlu. Wane koxatkalu gerotu koprunjetikowaka gimeyiwatkalurutka, ga wa gichijnena yapamtachri koprugatikowaka gige xani wale gimtukyegitanna wane gajene, wa rapjemtimpatkana mumatkone wa ranikyaluna wannako gixyawaka nshinikanu, wane gwachineyma kachijnerune raluka getanshinikagkakletanutkana, giyagni wa suxone gimtutewnachine girukotinwana ma rapnokatikolupna ga wa kagwakpiratkona yostamyoyegitikalna, ga wa pokchi koxa girukotanna.



X. NIKAWNAMTINRITKA

- Panene pokchi gajene wa rawyawakayna rumata gapatje kamrurkakna rupxaluneymana wane rixa gekakgiretnawana. Waneru wannako gixa giwekletyawakna poyagkakaluru, Giyagni wa suxone Iquito sreta gajene, gixpotlu retikolu gnurchine saletyawakanna. Wannanitkani suxonni gimtutewnachinena yoptolewjetanna saletikolna ga wa kawgutikolunna gi wa rumkata gapguwletanna maleshayanna yostamyoyegitikolna, waneko rugnantakyaluna mugletu ruknonjerna, pikalchinanunna psoluko ruyogimatanna. Walenwa yostatanna ma rumkata kosekletinrinna, seyni wa suxonni tsonniko gimtutewnachinena wanna galikaka yoptotlu gipxaklewlu, ga wa ginakakokta rumatikna giyagni renekana satumnunanuka gipxakaklewlu, rumata kamrutlona kiruka kegemgiyapna ga wa gigitkalunni. Makge wa San Antonio gajene suxone tsonniko gimtutewnikalunena, wanna yoptotlu gipxaklewlu rawyawakna pokchi gajene genekna chiji rutaklewatyawakapna, wannako kamrutlo kirukatna ga wa pinrewatikowaka koxa yoptojetikna.
- Yostamyoyegluni mumkata nikatkotu wa yineru chinanu, ga wa gitakyonga giwatakowaka rumatikolupna. Pero chijneya, galukalurni satu yineru rumatikolupa ga wa wanepnute rumatkotka wuchijneya. Wa suxone panene gimtutewnachine gapatjenatkalunetka wa gipiranna chinanu, rumatluna wa yostamyoyegitikolupna satu yineru ga wa yoptotyapluna gipxaklewlu wa wuchijne gitsrukate gitakjemtanru, galukalurni kirukate rixinrina (DNI); seyni pimrinni gi wa gimkata koshpakletana.

Gi wa putakgiwakatini, gi wa gwachriyi”

(Rosario, Lider de orpo- Loreto)

- Galukalurpotkaka waneyluge wa Loreto, psoluko gapokyapa magatinrina panene pokchi yegi maleshlu gi rixpoko ganikotanu, wale chinanu pnute yayixpotutanna panene suxonni gimtutewnachinena. Getkalurutkani kirukayma ga wa suxone gigkalewatinri wa getpiranatkalunetka, wane retikaatkana gi wa gonuko waneyanna, mugletu gonu gishpakyawaka ga wa katalo, seyni wanena tyekaka waneyalune seyni gi wa psolgogneko waneyanna pshinitsonupje renekjetkana wanepnute rushyatatnagluna wane rixna gipokchiyna.



- Malesha rixinri pinitikowaka yegi wanna chinanu, wa mturpokchi yegi, gi wa waneyanna rutakgiwakatikolunna yayixlena pirana wa rumatyaplu MINSA wa gimtutewnachine chinanu ruknonjerna. Galukta kamrutkoklunu pinrewamtinrina pasretakoya, gi wa rumkata gapokleyegitkanna wannani girixanu gowukpotunanni. Wale chinanu wannapniko wane yanuna retikolupna mowukawakpotu yegi, gi wa giyampotu koxa yoptotkonna wanechi kagwakininna ga wa gowuka runyanna. Giyagni, gixkatpotu waneko rutukna wannananuko pinitnawa kshanayma wannako rumatkalna gipokchiyna.
- Waneko pixka rixna, tsru kojwawakchi waneya rixininna, pinrewatikowaka yegi rujgamtanna, gi wa yokaktokanrewatachine rukshikanna gi koxa gimata yokgijtatachri ruynumsatjerupna, maleshkoxlu kigleru yopjewaka ratskotyawakanapna rapokyapluna pinrewatikowaka wa gowuka ginyachinni. Giyagni watye getkaluru magatinri wa retikolunapna mampotuta rumatjemikolupna panene wale gimatkalchi magata yoptojetikolunapna gimtutewnachinena; wale chinanu wa mturpokchikaka magatyana kimatkalerune gimtutewnachineko pirana gimatachine.
- Gimatkalchi pirana, suxone gimtutewna chinni getlewatana rakaglokikolunna, wannanitkani suxonni gimtutewna potutachinena, gi wa rumkata ganikotanna tsru pokchi kwenuwaka, rawyawaka gimatkalewlu wanna pixkalune chinanu, gixkatpotu wanena molchine gi wa raluka giynumsakakotanna wane pixkalunni, ga wa psotsotaaji gimtutewnachine suxone wanna galika gimkata jiglokletlu pejnurune mturune jiglokyawaka. Wane pnutkoxa, tye giknoganna rumatgetkanna gi wa yoptotkanna wane gi kaswajitkalu wale chinanu. Ga wa jiglokininkoxna maleslu wanna pixkalune yimakikolu wa gimtutewnachinena. Ga wa yimaklewatachri koxa geyikanna ga wa rujiglokanunna gapnokatanna NNA gi rixanu mampotuta yimakikolunna rumatyapluna gimatkalchi wane gixachine pirana chinanu.
- Gimtutewnachinena panene suxonni, gipjiyako saletikanna, gipjiyakna rasruga gilepokletyaluna mugletu kamrujetanruna, girixanu gi wa pimrine pokchi gajene gimkata gimatletu ruknonjerna pirana gi koxa wanna gimkata gilepokletlu. Watye pixkalutu muglepokotu gwini katukokta gimtukamtanunena, gapguwyegitkalunni, Giyagni wa suxone gimtutewnachinena tsru pokchi yagapgatna gipokchi rushpakamtyana, seyini gi wa rapkapplewatanna jemikolna wa rapguwatirrina.



- Wane koxa retikna panene suxone wa kosekachinetka ga wa kaptogitkana gipokchiyna, wanna koxa yoptojetatkalu yimakikolna yimaklewlu gi rixpoko gipxaklekakinripna gipokchiyna.
- Wanena suxone gimtutewnachinena gapalusha kamrurewletachinetka wannako kamrutlu rusanatna (chiji gitaklu yegi) rutakluna gitaklukaka ga wa jirgaluna rutaklena. Wale jirganruna rushagkana gishanrewatikowa (kajiruji, niikaluru sure ga wa kshana pinrechi), rawyawakakna yegi. Rushagka potutanrukniwa jimekapagi (jimeka pagi) ginakakokta ranjitikna.
- Gitaakaluru kamrurchi riwekinripna giyagopni wannako koshpakanru giprojga wa MInistrio Kamrurchi getachri, gi wa kamrutikanna mturpokchi gwajetachinni gowukgajenni panene pokchikakni, seyini galikaka rapokluna gajerya tseruwna pokchimtachritka.
- Giynumsa piranatkalune wa panene pokchi gajene, wane retyaluna pshinitsonu kamrurchi kamrujetikowaka giyampotu nikawnachri walekakni yagapgajru yegi ga wa gatnugapo kamruru, wale getanrukakni Ministerio wa yagapgalu ga wa tokanchitsa getachri, Provias yegi rawa waleko getikowaka gruko-Loreto sreta. Wale kamrurchiya panene pjeni wane kamrurewatyana.
- Satu getkaluru gewi wkoshchekinri wetanru, gerotu koprugatikalurupa kamrutna wa Nanay pokchi gajene Iquitos sretaya.
- Wane kamrurewatyachine suxone gistrukachine, gimtutewnachinni wa kaptogi gixnawa wa san Antonio ga wa Arenal pokchi gajene, waneko pixka rixna suxone gimtutewnachine kamrutluna wa yostamyoyegitikolupna ptogi Loreto sretaya, rugkakupowakatluna wa tye pirana. Wane rixa gimatletikolupna wa panene suxone gimtutewwnachine yostamyoyegitikolupna kamrurchi ralukanruna wanesretpokchiya.



XI. GIGKAKPOKOWAKLU

Yostamyoyegitokolna suxone.

- Pagognemnunanuka waneru mpixkakaklutu shinikanu, jejinyempotunani runya tye pixkalutu, wale chinanu yokanatkana pokchi yegi getjetpachinepa wannani tokanstsitka gitakjemtachinepa kowyerno yokanatanru, gitakaluru kamrujetkalurupa jejine ga wa pansinikanurune rixinripna jejine suxone, gerotu shinikanchi waneya rixyapna jejine ga wa suxone rixyawakna panene. Galukalurkoxni panene pokchi rapjemtinripna, rapatjetkona ga wa yimakamtkona wa tokanchitsa chinanu wa rawinipa muglepokotu gitsrukachineyma, tgirukotikolupa chinanu retikolupa, romkagitikolupa CEM. DEMUNA, pinrewatikowakapji, kapatajerunepji ga wa Gwiscaliya muglepokotu getachine.

Gistrukachi kowyerno, pokchikakane sreta, ga wa mturpokchi.

- Xani gognenanu gi wa rawpiranatanna panene suxonni gimtutewnachinena panenemnunanniko mturpokchi gwachinena, maleshni gitakyongatkaluru pgujetanuru tistrito ya gi koxa sato kiruka gitakyongajetikowaka gipgujewna. Giyagni maleshni wanna pirana getikolu, Giyagni galukalurni watye gapokpiranatikolupa kirukayma yonatikolupa psojkaka shinikanchi, jemanshinikagkakanna pokchi gajeruyma gistrukachi ga wa Reniec gajeneyma waneklupni kigle gishpakleyapna gipiranna rujganruna.
- Pixkakaklu nshinikanupnina wa kamrutanruna municipalidad wa mayna gajeneyma rumkata kamruretyapluna gipiranna wa OMAPED wa IQUITOS gajeru.
- Galuukalurpotni wa rutakgiwakatikolupna gapatje ptogitachinetka panene suxone gimtutewnachinetka, makge wa gapatjetkalunetka wa gitsrukachine ptogi gitaakalune panenepokchi gwachine ga wa panene gitsrukatenetka ptogi wa tkachi gishpakyawaka sreta gwachine (ORPIO) wa kirukasteno poyagkakalurpatka. gitakyongatkalurutka kamrutkalurutka shinikanchi wa municipalidad getanrupa rumkata wane gixletyapna wa kamrurchi wa tsru pokchi yokanatkalurpatka shinikanchi



- Muchinangapka rugkakupokowakatkona gipirana myapretu retinripna wa panene suxone gimtutewnachine rutakyongatikolupna kirukyegi gitakgiwaticowaka wa rumkata gimatikolpatkana yine gimtutewnachinena – CONADIS - MIMP. Myapretu rixa jiglokletyapa wane chinreni rumkata getikolupna kpinrewaklerune yegi wa Ministerio yegi gwa giwakatachinetka (salud MINSA).
- Waneyapna yokaktokanrewatachri wane rapokinipna retjenna wa yona giwaticolupna wa CONADIS. rumatkana wa suxone gixpotna mumata giynumsatkanena, Giyagni wanna galuklu wumatjemkakanapna wa karnet pirana renekicolupna.
- Gistrukachi yegi, galukalurni retjetikolpatnaka shinianchi gitakalurutka wane koxa rutakonna panene suxonni gimtutewna chinena pirana wa rumkata wanna koxa yoptoletyapna psoluko galukaru rumkata waneya gixletyapna yostamyoyegitikolupna psoluyako kigle giwekle rixyapna.
- Ga wa shinianchi gistrukachine gitakanru pirana wa gimtutewnachine yapretpiranatinrina galixakpiranatkalurutkani wa 2030 chinampatka, galukalurpotni rumepe getjetikolpatnaka magatachri gitaka piranatko rumkata waneya gixletyapa PPK jemanshiankanna wa MEF. Galukalurni pixkakaku rixa getjetikolu ga wa gilepokotkalurpatkani gitakanatkaluru shinianchi poyagakalurupa suxone gimtutewnachinena chinanu ga wa magatinrikakna koxa retikna.
- Kamrunatinrina wa giynumsapiranatkaluru wane rumatyana wa jejinni wa saletpotutanna suxonni wanenwa runya mugletu wanna yegi wa gimtutewnachinni gapnokatikoluna ga wa mugletu rixikolunna mturonniko ga wa maklojinni (ESNNA) Giyagni galukalurni rugkakupowatikolupna ga wa galukalurni rujgapiiranatikolupna gipokchi gwachine. Giyagni rujgako gerotu shinianchi yonatkalurpa wanna chinanu wa CEM, DEMUNA gitakanrupa, ga wa koseka ptogitachine gistrukachine pne ginyachine gixpaklewashatachine gi wa kowyernomyo gwachinni wa Iquitos sreta gixpakachine yimakana ga wa giyampotu kowjejluna mugletu pirana. Wane pnutkoxa rugkakupokowakatkona mugletpirana walekakni yogmiklewlu suxonni gapnokatikoluna gipokchiyna, ma waleko giknogyapatka wanepnute wa jejine ga suxone giknonjerkaka.



- Galukalurni rugkakupowakatikolupna gitsrukachine tsrukakalune kgiatkalerune tsru p okchi gwachine, ga wa mturpokchi gajene koxa, psoluko rutkapemtanutkalona tokanchitskaka rumkata tomsakakletyapna tokanchitsayma rumkata girukotikolupna mugletuya ga wa kotnukjetikolunna suuxonni gimtutewnachinena, ga wa mugletpotu kamrutikolunna walenwa gwapotunata, Giyagni galukalurpotni giyampotu retpiranatikolu wa mugletu giknogjetachri kgiklukanuru kyowiikolu piranna pero chijneya ga wa psolchijnegajeneko gimatikalune wa yostamyoyeglewatachine.
- *Galukalurni rugkakupowakatikolupna pnumnunanuko yinuwakamtinripatka kowyerno gitakanrutka kamrurchikaka, muchinangapka galukalurpotni panene suxone gimtutewnachinena getikolu. Giyagni kamrunatanrutkana wa muchinanuko waleko yinuwaka kamruretanutnakna rugnantakanutkaluna wa kamrutikolpatka wa kamrurchi waneyatkalu rutakaprojitikolutka.*

Waneya rixinripna yoptotikolupna, kowyerno girukotyapna

- Wa yoptotikolna, ga wa girukotkana wa CEM, DEMUNA; gwachine; CAR, gi wa ruslampotutkanna panene suxonni gimtutewnachinena gowuka rawkalchinanunna, waneroto sroshchi kostpaljetkalurpatka wa kamrurchi yegkakaya ga wa reneksatikolupna gipejnupni yoptojetanna wa kamrurchi yegi gixikowaka. Giyagni rugkakupowakatkana wa mturpokchiya ga wa kowyerno yempotunanuko wa psoluko girukotachine, wannapni gijgayegitkalunepa wa panene suxone gimtutewnachinena, waneya rixinripna magatinrina rawyawakna ga wa girukotikolupna gipokchiyna, wa gipejnu projekta kostspalantikna wanna, ga wa yineru katukta girukotna, rumata gipxakanna rixa giwekletyawakna, gimtutewnachinena, wa ralukanruna renekona.
- Rugkakupowakatkana Wa DEMUNA kamrurewatyachine ga wa CEM, yimakikolupna gimolenna wa gi rixpoko kamruretanruna rapguwatinipna wa mugletu giknogininapna wa panene suxonni gimtutewnachinena poyagotatka rapnokatikolna wane rixa gapokletanruna rapguwatyawakapna.



Yimaklewlú yegi

- Pejnuruneko yineru wanya yostamyoyegitikolupa rumatkaleya, watye yostamyoyeglewlú getpotunatka magatinri panene suxone gimtutewnachinena yegi. Giyagni wa MINEDU kamrutiniplu tsru shinikanchi yimaklewlú pirana, wane koxa rumkata gitakletanruna retikolupna wa panene suxone gimtutewnachine pirana malesha rixyapa kotnukikolna, waneko pixka china nshinikanutanna Yimaklewlú piranako getachine wa panene gimatkale gimatachine (EIB) yanshinikanutanruna suxone panene gimtutewnachinena Amazona gajenni.
- Ga wa CETPROS gajene koxa gitakanru gimatkalchi yimaklewatanrupna wa suxone panene gimtutewnachinena chinanupa gixo walapu myakatu gimatkalchi, wane giyampotuko yimakikna rumkata wannako koshpakletyapatkalona giprojna.
- Panene Suxone gimtutewnachinena gipjikna kotnukikalunenni ga wa gipokchiyna, wale chinanu rugkakpokowakatkona wa yimaklewatachine satu gapatjeru rixona wa girchine ga wa ginrochine wane rujretikna wa gimtutewnachinena pirana yapkakona, wale piranapni wa yimakona, Wa AMAPAFAS (ginrochine ga wa girchine ptogi) giyagni wanepnu ralukakinripna wane retinitkaluna rupxakikolutkana wa panene suxone gimtutewnachinena.

Pinrewatikowa gwiyawaka

- Kigleru yoptolu rixkange wa pinrewatikowakapjiya gi ge wane yoptolewatyana wa gimtutewnachinena pirana gimatachine wa wanna tokanu gimatachine, Giyagni MINSA ga wa GERESA yognikanru shinikanchi pa walapumnunanuka rujganruna satu yineru wannako getachinepa.
- ESNNA gimatpiranatanrutka wa gixpotu rixinri wa mugletpotu gapnokatlewlú suxonni gimtutewna chinena giynumsapiranatikolu, galukalurni pne ginyachine getpirnatyaplu ga wa waneko gajene koxa, wa retikolunapna wane gwachinni, rutakikolpatka shinikanchi poyagkalurupa wanna chinanu rumkata pinitikolunapna gimtukalunena ga wa rumatjemkona ga wa kagwakpiraktana wanna gixa giwekletyawaka ga wa pimrine koxa rumatgiwekletanna wane gajene suxone.
- Kashrijetamnunatkana wa kpinrewaklerune ga wa kamrrewaklerune wale retkalchinanu kpinrewaklerune gistrukatpotu wane china-GERESA; kamrujetko



yimakikolupna ga wa rutakgognetko giklu rujtukjetanna yimakikolupna kpinrewaklerune kamrurewatyachine wane koxa rumatinrina panene gimatkale pinrewlu, wane rixa yostamyoyegitkotna panene suxone gimtutewnachinena pirana kagwakpiratikolupna galikakpotu. Wane koxa rutakjemtanruna tokanchi gimatjemkalurupa.

- Rawyaka pejnunanuka wa pinrewatikowa yegi rumakta wane yoptotikotna wa panene suxone gimtutewnachinena, pejnuruneko gimatanru watye wanna yoptotyapna, retjetanruna yapamtyawakapna, gatskopije, koshcheklewatachri gatnugapo, ga wa chkipna kigleru. Waneyapna gipapko yoptotikolupna ga wa myapretupni reneka kirukatetyawakapna wa muglenena gimkata yogirika kirukatetyawakapna, petlu wa kanojeru yineru, tuplapije wannanuko ga wa pimrikaka.
- Wane koxapna gipxaklewatachine wannako tokanu gimatachine ga wa mashontine kopramyoyegitachine, wane koxaplu susawotkaluru ganiklewamtachri walekaka waneylu wa lqitos gwachri ga wa rumatgojrewatanu retjixyaplu kluneru yayixlu waneylu, myapretu yoptolu rixko.

Giyapmotu genekaprojlewatachri (satka koshpaklo giproji)

- Kowyerno gitakanruni wa shinikanchi wanena kgishanrewaklerune gitakalunetka kotspaltatyapluna galukalurkaka pagixanu ranikanrupna yine pokchi yegiya waneko koxa renekikna panene pokchi gwachine gimtutewnachinena, suxone gimtutewnachine wanna gapkapni yoptotachinena Ministerio potuko ginyachri shinikanchi kamrurchi.
- Giyagni wa kaptogirunekta panene pokchi gajene gigkakupowakatka wanepnute koxa wa gimtutewnachine girukotachine wa Loreto gajene, yinuwaka jemanshinikagkakletanna wale pirana getachine (Produce-Ministerio de la Produccion, MTPE/DGNFECCL, MIMP/CONADIS). gitakjemtkalurni: Yimakona kamrurewatachine wa yine gimtutewnachinena pirana; yoptotanruna renekashatikolupna wa kamrurewatachine gi rixpoko ganiklemtanruna walekaka gimtutewna chine yegi rapokyapa kamrurewatachinetka; wanepna yimaklewatachine wanna chinanu giyagopni yinuwaka wannako gitakanutkalu rushanrewlena.
- Wa kamrutanruna retjemtimpatkana wa Superintendencia Nacional wa Fiscalización kamrurchiya gajene-SUNAFIL wa tsru kamrurchi waneyalune poyagkakyaplu



kamrurchi yostamyoyegitokolupa, galukalurni poyagkakikolupa wa wenutikolupna kamrurewatachine wa suxone gimtutewnachinena wa rutakyapluna shinikanchi yegi wa rumatikolupna panene suxone gimtutewnachinena. Waneklu rumkata gitpikyegletanna gishanrewatikowaka kamrurewatyapna.

- Ga wa panene suxone getpirananatkalunetka, wanna kamruretlu sana rutakyana gipokchina, Giyagni wanna renekona satu yimakikolupna rugletyapluna rusanatna wa gistrukachineyma jemanshinikagkakyapna Ministerioyma kosekachine wa gitaklewlu pirnako getachine- MIDAGR/ANA Giyagni kaptogiruneymapje kamrurewatachinni gipirana kamruretachine wa lotero gwachine MIDAGRI.
- Wa panene suxone gimtutewnachine wanna ganiklu rutaklena rushagkiyapna gishanrewatikowa yegi waneko pixka rixa ganikletanruna kamrujetyawakluna rekakgitikowa satumnunanuko kamrurna, kamgaklerone suxone koxa wane ganikanru kamrurna. Rumkata wane koxa yaletanna ranikyapluna rushanretapanrupna, wa sana rutakjetinrina wa Loreto gajene. Pejnuruneko kaptogiruneyma jemanshikanutanna wa suxone kaptogirunetka, ga wa municipalidad gajeneyma koxa wa San Juan ga wa Maynas gajene, ga wa gistrukachine tsrukakalune pokchi gajeneyma sroshchi getachine wa GORE gajene wanna pejnunanuka getlu watyekaka kamrurchi giyampotu rushpakiripa.

Pejnuruneko yine gimatkalune ptogi

- Rugkakpokowakatkana kamru piranatyapluna ga wa kowjegyapluna ginaka rapatjetinna pokchine wa kamrutyapluna, tsru gishanrewlu, rekakgi gimatkaletyawakapna wannako gasrunganru wa panerunemnunanuka, ga wa gakatsreklu wane koxa rumatgetiko muglepokotu, wale pshinitsonnu giglepokotkalurni wa ruknonjerna panene suxone gimtutewnachinena, gaga wane rixa komjikitanna pejnuruneko yine.
- Rugkakpowakatkana jemanshinikagkakyapna pejnuruneyma yine getpiranatkalunepa wa panene suxone gimtutewnachinena chinanu, kaswaji rixyegitkana kwamonurune jemanshinikagkakjetyawakapna, rutakyongamtanruna girukotikolupna wa shinikanchi yonatkalurupa wa pawalapumnu kamrujetkaluru shinikanchiyegi rumkata koshpakletyaplona kamrurewatinropna, retjemtikolupna ga wa rupxaletikolupna panene suxone gimtutewnachinena klunerukotka giknuginipna.



- Galukalurni jemanshinikagkakinripna wa ONGS gwachineyima ga wa pachijne gwachine gajene gipxaklewatachine yegi gruko yanna, kojweka piranatko giynumsalu ga wa rukshikipiranatikowakatkana wa suxone panene gimtutewnachinena retjetyapluna ginakni rawamta gektu pokolu shinianchi wane ruglepokomtinrina shinianchi getkalurpatka.
- Galukalurni yiniwakamtinripatka kamurna ga wa yine getjemtikolpatka waneko pixka rixanna pejnuruneko kowyernomyo ginyachine poyagkakyapatkaluna pnunnu gixachri kamrurchi gitakalurutka.
- Rugkakupokowakatkana pejnuruneko yine kamrutyapluna satu shinianchi wa pejnuruneko chanixikolupna gitsrukachine koseka ptogitachine wa gimtutewnachinena getpiranatachine suxone gistrukatene Orpio ga wa panene pokchi gajene gistrukachine koxa getpiranantachine, tsru pokchi gajene yanshinikanutanru wa shinianchi gitakikolu wane pnute mturpokchine nshinikanu wale psoluko jiglokanu wa kamrutikowaka shinianchi,
- Waneko pixka chinkana wa rekakgitinipnawana wa repomgikowakapna wa tsru pokchiya tokanchitsa yegi yinipna wa panene suxone gimtutewnachinena. Giyagni rumatgetanruna tokanchitsa yegi yinipna wannako tokanna wane yanumatinna.
- Galukalurni rumatyapluna wa pejnuruneko yine kamrutikolu yanshinikanutkalurupa suxoneymananuko gistrokachine gitakalune, ga wa gimatkalunetka panene gistrukatene ga wa wane koxapna panene suxone gimtutewnachinena, rumatanrupnina watyekakamnu: repokowatko shinianchi kamrutkalurupa. Ga wa kamrujemtkotka gitakaluru kamrurchi ga wa rutkapemtkotkana jiwune getachinepa, ga wa gipejnu proji wane galukika gipejnu gogne kamrutko.
- Galukalurpotni kwsaji rixyegityapna, kamrujetanruna shinianchi rutakyongataanrupna gipejnu gogne yakamruretanruna wa kosekachine ptogineyima ga wa gistrukachine wa panene suxone gimtutewnachinena pirana getachine, wale retamtanna romkagi kamruretyapluna gi rixipoko koseklemtluna kamrurchi kamrutanruna.



Panene pokchi ga wa gimtutewnachine

- Kosekachine ptogi getanutkalu girixpoko koseklematkana shinikanchi kamrunatkaluru wa gistrukachineyama kamrunatanruna, ga wa mturpokchi gajeneyama wa rutakjemtyapluna panene suxone gimtutewna chinena pirana wa kamrujetkalurupa kamruchi yegi, kamrutanruna panene suxone gimtutewnachinena getikolgognepa wane koxa rumkata kamrewletyapna.
- Galukalurni pimrineyama koxa jemanshinikanutyapna wa pejnuruneko wane gwachine yine, kowyerno gitakanune ga wa panene pokchi gajene, wanna pejnunanuka getpiranatanna wa saletkalune mugletpotu gapnokatlewu rixikolunna mturonni, ga wa maklojinni tsrunni gimtutewna chinena, Wa ESNNA giynumsa piranatanru, wa mugletpotu gikshikikolu wale pirana retanatinna. Yanshinikanutkalurni gapnokatkalune gipxkakikolupa gapguwluyma, ginshinikanuymana ga wa rixgiwekletyawakna galukaruya ga wa poyagkako ruklukanunwayenjixikolna wa kgapnokata klerune.
- Wa kotnukakinru satu yine ga wa yineru kamrujetanru mugletu, wanenwa runya tye shinikanchi wannako gasrugarunni, galukalurni rumatikolu pejnurunenshinikakanu gimatikolu gipokchiyana. Galuukalurni wanna koxa gimatyaplu shinikanchi yimakikolupna waneyapna yimaklewatachinepa ga wa gitsrukachinkoxa wanepa rumkata getpiranretyapluna muglepokotu giknonjetachri repiranatyapna ga wa rutkapje piranamtyapatkaluna wa panene suxone gimtutewnachinena giknonnjeru. Giyagni watye ORPIO pirana getachine wannaymapni psolpotunanuko kamrupiranatko wa rumkata waneya gixletyapna rupxakikolupna.

Molchine chinanupa

- Pogitkalurupni ga wa myapretu retanna panene suxone gimtutewnachine gitakikolu nshinikanu, wa ruknonjerna rugnantakyegitikolupna, gimolenna yegi ruknonjerna.
- Ga wa gimolenna yegi ruknogini tye mugletu kapatmenuru, galukalurni gi rixpokotanruna ga wa ginaka rujginrina rupxakikolna. Giyagni satkaka molchi gigkakpokowakatko rumatanruna gige galukalurni giyampotu retikolupa mugletu giknogachri, ga warumatka gipixkalutu mugletu kamrutka. Kamrutluna satu



shinikanchi galikakpotu munangakalurupa ga wa kagwakpiratkona wane pnutkoxa kigleru gurukotlu rixkona gimolenna yegiya.

- Gimugkalewatkalunepni mturone mugletu gapnokatewlu pirana ga wa panene suxone gimtutewnachinena koxa waneklu gimatachinepni watye ma muknogyapna. Kowjekpiranatanruna watye ma muknogyanupna ga wa rapguwatanna pgujetanuwaka rumkata nikawnaletyapa tye mugletkaka.





www.generoydiscapacidad.org



Generoydiscapacidad



Gdiscapacidad



generoydiscapacidad



**GÉNERO
DISCAPACIDAD**

CONSOLIDANDO EL DERECHO DE LAS MUJERES
CON DISCAPACIDAD A UNA VIDA LIBRE DE
VIOLENCIA Y DISCRIMINACIÓN EN PERÚ



Fraternidad Cristiana
de Personas Enfermas
y con Discapacidad



COCEMFE



Cooperación
Española

